

Józef Krasiński

"L'ecclesiologia eucaristica di Yves Congar di Joseph Ratzinger a di Bruno Forte", Zbigniew Gaczyński, Romae 1998 : [recenzja]

Collectanea Theologica 70/3, 221-223

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dzy tym, co określa się jako *w i e c z n o ś ć* w życiu wiecznym i w «wiecznej» śmierci. To pierwsze jest możliwie największym rozwinięciem jakiegokolwiek trwania wewnątrz absolutnej żywotności Boga, to drugie jest całkowitym pozbawieniem aż do skurczenia się do beznadziejnie nieporuszanego *t e r a z*” (s. 130). Boża sprawiedliwość jest miłosierdziem, a Jego miłosierdzie – sprawiedliwością. To daje nadzieję na puste piekło.

Problemem tym zajmuje się Balthasar w drugiej części książki, zatytułowanej *Krótki dyskurs o piekle*. Wychodzi od fundamentalnego stwierdzenia, że wiara jest przede wszystkim wiarą w Boga zbawienia, nie zaś potępienia. Konkluduje: wszyscy jesteśmy zobowiązani do nadziei powszechnego zbawienia.

Trzecia, najkrótsza część książki, to akademicki wykład na temat apokatastazy. Daje się tu odczuć, że Balthasar jest świadomy zbliżającej się własnej śmierci. Kończy tym, czym zaczął rozważanie o nadziei – stwierdzeniem o czekającym sądzie.

Lektura książki o powszechnej nadziei jest lekturą pasjonującą. Jest to dzieło dalekie od kostycznego wykładu akademickiego. Wyrasta z żywego doświadczenia Boga, z głębokiej modlitwy, stawia najbardziej podstawowe pytania, do tego jest prawdziwe. I dlatego potrafi zachwycić, porwać. Jest to jego podstawowa wartość. Wolno mi żywić nadzieję, że lektura ta zachęci do spotkania z innymi dziełami Balthasara, których coraz więcej pojawia się na polskim rynku księgarskim.

ks. Ignacy Bokwa, Radom

Zbigniew GACZYŃSKI, *L'ecclesiologia eucaristica di Yves Congar di Joseph Ratzinger e di Bruno Forte*, Romae 1998, ss. 261.

Głównym tematem dzieła jest eklezjologia eucharystyczna w ujęciu trzech wybitnych teologów europejskich, reprezentujących trzy pokolenia teologów współczesnych. Szkoda tylko, że autor swoje wprowadzenie rozpoczął od ukazania roli soborów powszechnych w życiu Kościoła, a nie od lapidarnej prezentacji życia i dzieła trzech obranych przez siebie bohaterów. Słusznie jednak zaznacza, że ostatni sobór ukazał głęboki związek Eucharystii i Kościoła: Kościół żyje i nieustannie wzrasta przez Eucharystię. Kościół sprawuje Eucharystię, Eucharystia buduje Kościół. W świetle II Soboru Watykańskiego Eucharystia jest centrum i szczytem całego życia Kościoła.

Celem publikacji było ukazanie bogactwa i głębi relacji Eucharystii i Kościoła zawartych w pismach trzech wybitnych teologów współczesnych, z których pierwszy Yves Congar, jeden z głównych architektów doktryny II Soboru Watykańskiego, może być słusznie nazwany mistrzem dwóch pozostałych.

Książka składa się z pięciu rozdziałów, a właściwie z trzech zróżnicowanych tematycznie części. Pierwsza część ma charakter wprowadzający. Część druga, stanowiąca jądro publikacji, to prezentacja myśli teologicznej trzech wybranych teologów. Część

trzecia – to próba oceny dorobku i wkładu Congara, Ratzingera i Forte w zakresie eklezjologii eucharystologicznej.

Część pierwsza dzieła to swoiste przedpole głównego tematu, opisane przez autora kompetentnie i wnikliwie. Wśród prekursorów i protagonistów eklezjologii eucharystycznej wylicza i pokrótce omawia takich teologów jak: Johann Adam Möhler, Johan Sailer, Matthias Scheeben. Prezentuje ruchy liturgiczno-eucharystyczne wieku XX, programowe hasło „powrotu do źródeł”, doktrynę eklezjologiczną encykliki Piusa XII o Mistycznym Ciele Chrystusa, przedsoborowe nurty eklezjologii na czele z doktryną o Ludzie Bożym. Nie brak także ekumenicznego spojrzenia na eklezjologię świata prawosławnego. Kończy rozważania części pierwszej przedstawieniem eklezjologii eucharystycznej obecnej w dokumentach II Soboru Watykańskiego. Szkoda, że tu nie został wyakcentowany wkład Mistrza – Yves Congara.

Część druga książki rozpoczyna się od analizy eklezjologii eucharystycznej Yves Congara. Inicjuje ją sakramentologia ogólna francuskiego teologa z wyakcentowaniem Eucharystii jako modelu i przyczyny jedności Kościoła. W rozważaniach na temat ofiary eucharystycznej prawidłowo została zaznaczona rola laikatu. Przecież zręby soborowej teologii laikatu kładł już Yves Congar w latach pięćdziesiątych. Podejmując wątek Eucharystii jako manifestacji Kościoła, autor, jak się wydaje, zbyt wiele uwagi poświęcił liturgii. Cenny jest natomiast wymiar pneumatologiczny Eucharystii i Kościoła.

W eklezjologii eucharystycznej prefekta Kongregacji Doktryny Wiary dobrze zostały wyeksponowane nowe akcenty teologiczne: chrystocentryczny wymiar Kościoła, ustanowienie Kościoła w Ofierze Wieczernika, rola Eucharystii w budowaniu Kościoła jako komunii, zgromadzenia i Ludu Bożego. Ratzinger rozpatruje nawet strukturę hierarchiczną Kościoła w świetle Eucharystii, odnowę Kościoła i jego otwarcie się na świat współczesny. Braterstwo przy stole eucharystycznym to wątek zawsze obecny w tradycji Kościoła.

Następnie autor przeszedł do przedstawienia doktryny eklezjologicznej młodszego teologa – neapolitańczyka Bruno Forte, który omawianą problematykę podjął już w pracy doktorskiej *La Chiesa nell'Eucaristia, per un'eccelesologia eucaristica alla luce del Vaticano II* (Napoli 1975). W nauce teologa neapolitańskiego obecne są bardzo oryginalne i twórcze akcenty, wśród nich trynitarny wymiar Kościoła eucharystycznego, Eucharystia jako punkt spotkania się Trójcy Przenajświętszej z Kościołem, Lud Boży w Kościele Boga Ojca, Ciało Chrystusa w Kościele Syna, Świątynia Ducha Świętego w Kościele Ducha Świętego. Teologiczno-egzystencjalną nowość zawiera temat: Eucharystia jako zwrot ku Ojcu, Eucharystia jako pamiątka Paschy Syna, Eucharystia epikletyczna.

Kiedy publikowałem na temat teologii Kościoła lokalnego, nie wykorzystałem cennych eksplikacji teologa neapolitańskiego na temat priorytetu Kościoła lokalnego w celebracji eucharystycznej i eklezjologii eucharystycznej. Także rola laikatu i struktura

hierarchiczna Kościoła znajdują w myśli Bruno Forte nowe naświetlenie, na czele z posługiwaniem Piotrowym i kolegialnym charakterem episkopatu. Pielgrzymujący Kościół eucharystyczny, który na swej drodze ciągle ma się odnawiać i reformować, Kościół posłany do świata, który ma być zbawiony – to niewątpliwie oryginalne akcenty eklezjologii eucharystycznej włoskiego teologa.

Na podstawie dotychczasowego materiału można by postawić autorowi zarzut metodologiczny, iż jego dzieło stanowi zlepek trzech prac poświęconych doktrynie trzech teologów. Część trzecia – oceniająca – zawiera wreszcie wątek postulowany: łączne traktowanie teologiczno-systematyczne. Ks. Z. Gaczyński ukazuje wspólne źródła doktryny trzech teologów, inspirację teologii prawosławnej, specyfikę myśli poszczególnych teologów i znamienne punkty wspólne, łączące ich w jeden wizerunek nowej eklezjologii eucharystycznej. Autor kończy rozważania swoistą futurologią dotyczącą rozwoju tego kierunku teologicznego, w której znajduje się refleksja o miejscu tego kierunku w współczesnej teologii, perspektywach ekumenicznych, relacji wobec misji adresowanej do współczesnego świata.

Autor wykorzystał w pracy rozległą literaturę przedmiotu, zarówno źródłową jak i pomocniczą. Błędów drobnych (literówek) popełnił niewiele. W dokumentacji zawarł prawidłowy zapis bibliograficzny (choć niekiedy różny od przyjętego u nas). Przydałby się indeks osobowy, ponieważ praca jest na tyle wartościowa, że powinna być przetłumaczona i opublikowana w języku polskim.

ks. Józef Krasiński, Warszawa-Sandomierz

Hubert J. KACZMARSKI, Henryk Cz. PODOLSKI (red. i oprac.). *Pierwsze dni Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2000, ss. 159.

Z dniem 16 października 1999 r., po 45 latach działalności, przestała istnieć Akademia Teologii Katolickiej, a w jej miejsce na podstawie ustawy z 3 września 1999 r., wchodzącej w życie z mocą od 1 października 1999 r., został utworzony Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Ci, którzy w 1954 r. decydowali o usunięciu Wydziału Teologii Katolickiej ze struktur Uniwersytetu Warszawskiego, na pewno nie przewidzieli takiego epilogu. W ciągu niespełna półwiecza uczelnia nie tylko okrzepła, lecz potwierdziła swój status oraz uzyskała pełną aprobatę władz kościelnych. Rozrosła się też do tego stopnia, że w 1999 r. obejmowała sześć samodzielnych wydziałów: Teologiczny, Filozofii Chrześcijańskiej, Prawa Kanonicznego, Nauk Historycznych i Społecznych, Prawa oraz Humanistyczny. Stało się jasne, że dotychczasowa nazwa i struktura nie odpowiadają rzeczywistości. ATK rozwinęła się tak dalece, że można i trzeba było myśleć o utworzeniu w Warszawie drugiego uniwersytetu.